

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN: 2181-1342 (ONLINE)

№ S/1 (3) 2023

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ
ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ
СОЦИАЛЬНО-ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES
AND SOCIAL SCIENCES



ЭЛЕКТРОН ЖУРНАЛ

ЭЛЕКТРОННЫЙ ЖУРНАЛ

ELECTRONIC JOURNAL

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

Махсус сон

№ S/1 (3)-2023

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

Специальный выпуск

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES
Special Issue

ТОШКЕНТ-2023

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Аброр – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликков Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Носирходжаева Гулнора Абдукаххаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети.

ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилович – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Раҳман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич – филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

ЮРИДИК ФАНЛАР:

Ахмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуратовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Ғайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети.

ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Ҳашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот

технологиялари университети ҳузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Тайланова Шоҳида Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент.

ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Васида Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбахор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психологияси кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодида Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

Содиқова Шоҳида Мархабоевна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси

СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атақулович – сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич – сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхати (Рўйхатга) киритилган.

Crossref DOI:

Таҳририят Crossref DOI нинг расмий аъзоси ҳисобланади ва 10.47.390 DOI префиксига эга. Ҳар бир нашр ва илмий мақолага индивидуал Crossref DOI рақами берилади.

Google Scholar

Журнал Google Scholar (Академия) да индексацияланади.

“Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари” электрон журнали 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамият.

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй.

Электрон манзил:

scienceproblems.uz@gmail.com

МУНДАРИЖА

07.00.00 – ТАРИХ ФАНЛАРИ

Turaev Sherzod Gulboy ugli

SURKHAN OASIS IN V.H. KARMISHEVA'S RESEARCH ETHNIC DESCRIPTION OF "YUZ" TRIBES8-13

Jabbarova Latofat Tulkinjonovna

ZAMONAVIY MUZEY ARHITEKTURASI VA LANDSHAFT DIZAYNI INTEGRATSIYASI ("G'ALABA BOG'I" YODGORLIK MAJMUASI ASOSIDA) 14-19

08.00.00 – ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ

Hurmurodov Zaфаржон Нурмуродович

МАҲАЛЛИЙ ДАВЛАТ ҲОКИМИЯТ ОРГАНЛАРИНИ РАҚАМЛИ ТЕХНОЛОГИЯЛАР АСОСИДА БОШҚАРУВ ФАОЛИЯТИНИ ЙЎЛГА ҚЎЙИШ 20-26

Жаббарова Чарос Аминовна

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИДА МОЛИЯВИЙ ҲИСОБОТНИНГ ХАЛҚАРО СТАНДАРТЛАРИГА ЎТИШ ЗАРУРИЯТИ 27-32

Nabiev Olimjon Abdisalomovich

FORMS OF PRECARIOUS EMPLOYMENT AND APPROACHES TO ITS ASSESSMENT 33-43

Тошпулатов Даврон Ақромович

ИСЛОМ БАНК-МОЛИЯ ХИЗМАТЛАРИНИНГ РИВОЖЛАНИШ ИСТИҚБОЛЛАРИ 44-54

09.00.00 – ФАЛСАФА ФАНЛАРИ

Муминов Алишер Гаффарович

АХБОРОТЛАШГАН ЖАМИЯТГА ЎТИШНИНГ АЙРИМ ЖИҲАТЛАРИ 55-59

Холмирзаев Нодиржон Низомжонович

ШАҲАРЛАР АҲОЛИСИДАГИ ИНДИВИДУАЛЛАШУВ МУАММОСИ: ТАҲЛИЛ ВА ТАКЛИФЛАР 60-65

Абдураимова Муқаддас Эргашовна

"АВЕСТО"ДА ТАЪЛИМ-ТАРБИЯ МАСАЛАСИ 66-71

10.00.00 – ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ

Axmedov Oybek Saparbaevich, Djumambetova Gulziba Kongratbaevna

COMPARATIVE-TYPOLOGICAL CHARACTERISTICS OF ECONOMIC TERMS IN ENGLISH AND UZBEK LANGUAGES 72-75

Avaznazarov Odiljon Rahmatulloevich

ALISHER NAVOIY – ULUG' YO'LBOSHCHI 76-82

Бурибекова Шаура Шавкатовна

ЗНАЧЕНИЕ И ПРОБЛЕМЫ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ЭТИКИ В ПРОЦЕССЕ
ЖУРНАЛИСТСКОГО РАССЛЕДОВАНИЯ 83-89

Абдуллаев Акмал Амирович

ЭТНИК ВА МИЛЛИЙ УРФ-ОДАТЛАР ҲАМДА ҚАДРИЯТЛАР АСОСИДА ШАКЛЛАНГАН ЖОЙ
НОМЛАРИ 90-98

Masharipova Valentina Sergeyevna

THE USE OF PARALINGUISTICS IN JIM BUTCHER'S WORK 99-104

Камолова Санобар Жабборовна

ЎЗБЕК ВА ФРАНЦУЗ БАДИИЙ АСАРЛАРИДА АНТРОПОНИМЛАР 105-109

Ярматова Мехринисо Азаматовна

ЯЗЫК - НОСИТЕЛЬ КУЛЬТУРЫ 110-117

Rahmonova Sardora Muminjonovna

BIZNES SOHASIDAGI BIRLIKLARNING SEMANTIK ANALIZI 118-123

Samadova Marg'uba Kuchkarovna, Ziyayeva Muhayyo Usmanjonovna

COMPULSORY METHODS IN TEACHING ESP 124-128

Mansur Yunusov Abdullayevich

NATIONAL EXPERIENCE IN THE DEVELOPMENT OF INFORMATION CONSUMPTION IN PUBLIC
SERVICES: PROBLEMS AND SOLUTIONS 129-134

12.00.00 - ЮРИДИК ФАНЛАР

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович

ВОЯГА ЕТМАГАНЛАР МЕҲНАТ ҲУҚУҚЛАРИ ХАЛҚАРО ҲУҚУҚИЙ ҲИМОЯСИ 135-139

Yakubova Iroda Bahramovna

XORIJYI RIVOJLANGAN MAMLAKATLAR VA O'ZBEKISTON QONUNCHILIGIDA MUALLIFLIK
HUQUQLARINI JAMOAVIY BOSHQARISHNI SHAKLLANTIRISH TAMOYILLARINING QIYOSIY
TANLILI 140-146

Карамов Мамашариф Жамилович

ЖАМИЯТ ҲАЁТДА МАҲАЛЛА ИНСТИТУТИНИНГ ЖАМОАТЧИЛИК НАЗОРАТИНИ
ЎРНАТШИДАГИ ЎРНИ ВА АҲАМИЯТИ 147-151

Қурбонов Дониёр Давлат ўғли

ВОЯГА ЕТМАГАН ШАХСЛАР ТОМОНИДАН СОДИР ЭТИЛАДИГАН ЖИНОЯТЛАРНИНГ
ОЛДИНИ ОЛИШ. 152-157

13.00.00 - ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ

Umidaxon Abdullayeva G'ulomiddinovna

O'QUVCHI VA TALABALARNING TABIATGA MA'SULIYATLI MUNOSABATDA BO'LISHLARIDA
EKOLOGIK TA'LIM VA EKOLOGIK TARBIYA BERISHNING AHAMIYATI 158-163

Нурматова Насиба Хошимжановна

ИДЕОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ К
ПАТРИОТИЧЕСКОМУ ВОСПИТАНИЮ МОЛОДЕЖИ164-173

Дилафруз Явкочдиева

ИННОВАЦИОН ЁНДАШУВ АСОСИДА ТЕХНИКА ОЛИЙ ЎҚУВ ЮРТИ ТАЛАБАЛАРИНИ
КАСБИЙ ФАОЛИЯТГА ТАЙЁРЛАШ174-183



**Ижтимоий-гуманитар фанларнинг
долзарб муаммолари. № S/1 (3)-2023
ISSN: 2181-1342 (Online)
<https://scienceproblems.uz>**

08.00.00 – Иқтисодиёт фанлари

Тошпулатов Даврон Акромович
Иқтисод фанлари доктори
“Ўзбекистон ипотекани қайта молиялаштириш
компанияси” АЖ Бош риск менежери

ИСЛОМ БАНК-МОЛИЯ ХИЗМАТЛАРИНИНГ РИВОЖЛАНИШ ИСТИҚБОЛЛАРИ

Аннотация. Мақолада ислом молиясининг келиб чиқиш тарихи, ислом молияси асослари, ислом молияси тамойиллари, исломий молиявий шартномалар, ислом молиясида пулнинг моҳияти ва вазифалари, ислом молиясида таъқиқланган фаолиятлар, ананвий банк ва ислом банклар ўртасидаги фарқлар келтирилган. Шу билан бирга исломий молия бўйича маҳаллий ва хорижий олимларнинг фикрлари ўрганилган. Шунингдек исломий банк-молия хизматларини ривожлантириш бўйича илмий таклиф ва хулосалар берилган.

Таянч сўзлар: Исломий молия, ислом банкчилиги, шариат, анъанавий банкчилик, Ўзбекистон, Ислом Тараққиёт Банки.

Тошпулатов Даврон Акромович
Доктор экономический наук
Главный риск менеджер АО “Компания
по рефинансированию ипотеки Узбекистана”

ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ИСЛАМСКОГО БАНКИНГА И ФИНАНСОВЫХ УСЛУГ

Аннотация. В статье представлена история возникновения исламских финансов, основы исламских финансов, принципы исламских финансов, исламские финансовые контракты, природа и функции денег в исламских финансах, виды деятельности, подчеркиваемые в исламских финансах, различия между обычными банковскими и исламский банкинг. В то же время были изучены мнения местных и зарубежных ученых об исламских финансах. Также даны научные предложения и выводы по развитию исламского банкинга и финансовых услуг.

Ключевые слова: исламские финансы, исламский банкинг, шариат, традиционный банкинг, Узбекистан, Исламский банк развития.

Toshpulatov Davron Akromovich
Doctor of Economic Sciences
JSC “Uzbekistan Mortgage Refinancing Company”

DEVELOPMENT PROSPECTS OF ISLAMIC BANKING AND FINANCIAL SERVICES

Abstract. The article presents the history of the origin of Islamic finance, the basics of Islamic finance, the principles of Islamic finance, Islamic financial contracts, the nature and functions of money in Islamic finance, the activities emphasized in Islamic finance, the differences between conventional banking and Islamic banking. At the

same time, the opinions of local and foreign scholars on Islamic finance were studied. Scientific proposals and conclusions on the development of Islamic banking and financial services are also given.

Key words: Islamic finance, Islamic banking, Sharia, traditional banking, Uzbekistan, Islamic Development Bank.



<https://doi.org/10.47390/B1342V3SI1Y2023N06>

Кириш. Дунё аҳолиснинг деярли чорак қисми ислом динига эътиқод қилиши ва 28 та мамлакат ислом давлати эканлиги, шунингдек таҳлилларга кўра ислом динига эътиқод қилувчилар тобора ортиб бораётганлиги Ислом банк-молия хизматларига бўлган талабни ошишига олиб келмоқда. Шу билан бирга ислом молияси хусусиятига бўлган қизиқиш кўплаб давлатларда ислом молиясини жорий қилишга туртки бўлмоқда.

Ислом молияси ва банкининг умумий амалиётлари ислом динининг ўрнатилиши билан бирга пайдо бўлди. Бироқ, институционал ислом молияси XX асрдан кейин ташкил этилган. Qardus нашрининг маълумот беришича, айти пайтда ислом молия сектори йилига 15 фоиздан 25 фоизгача ўсиб бормоқда, ислом молия институтлари эса дунё бўйлаб умумий қиймати 2,7 триллион доллардан зиёд активларни бошқармоқда[1].

Ислом олами улкан иқтисодий, инвестицион салоҳият, энергетика ресурсларига эга. Улардан тўғри фойдаланиш, Ислом ҳамкорлик ташкилотига аъзо давлатларнинг халқаро савдо-иқтисодий, молиявий, инвестицион ҳамкорлигини кенгайтириш, мамлакатларимизни бирлаштирадиган транспорт йўлларини ташкил этиш юксак иқтисодий тараққиёт кўрсаткичларига эришиш имконини беради ва бу пировард натижада бошқа барча соҳаларнинг ривожланишида асос бўлиб хизмат қилади[2].

Мамлакатимизда Ислом молиявий хизматларини жорий этиш бўйича ҳуқуқий базани яратишнинг вақт-соати етиб келди. Бу борада Ислом тараққиёт банки ва бошқа халқаро молия ташкилотлари экспертлари жалб этилади[3].

Исломий молиялаштириш нафақат банк хизматларини ўз ичига олади, балки бу мураккаб бир тизим ҳисобланиб, ўз ёндашувини ишлаб чиқишни талаб қилади. Исломий банкларни жорий этиш имконияти ҳақида гапирадиган бўлсам, тизимнинг мураккаблигидан ташқари, фуқароларнинг тижорат банкларига ишончини ҳам ошириш зарур [4].

Ушбу ҳолатлар Ўзбекистонда исломий банк-молия хизматларини ривожлантириш мақсадида назарий ва амалий аҳамияти юзасидан илмий изланишларни олиб боришни талаб этади.

Мавзуга оид адабиётлар таҳлили. Ислом молияси тараққиёт босқичлари ва истиқболлари бўйича бир қатор хорижлик ва маҳаллий иқтисодчи олимлар илмий тадқиқотлар олиб борган. Жумладан, М.А.Маннанга кўра, Ислом иқтисодиёти бу инсонларнинг Ислом қадриятлари билан сифатланган иқтисодий муаммоларини ўрганадиган ижтимоий илм ҳисобланади [5].

Хуршид Аҳмад Ислом иқтисодиёти бу иқтисодий муаммони тушуниш мақсадида тизимли ҳаракат қилиш ва бу муаммога инсоннинг исломий жиҳатдан бўлган муносабатидир деб таъкидлаган [6].

Ҳ.Ҳасанов томонидан исломий молиялаштиришнинг назарий асослари, механизмлари, маҳсулотлари, шу соҳадаги халқаро ташкилотларга оид маълумотлар очиб берилган. [7]

С.З.Аброров томонидан Ўзбекистонда Сукук исломий молиялаштириш воситасини жорий этиш истиқболлари ўрганилган. [8]

А.З.Нагимова томонидан МДХда исломий молиялаштириш бозори ва уни ривожлантириш билан боғлиқ муаммолар ва истиқболлар тадқиқ қилинган. [9]

Юқоридагиларни инобатга олиб айтишимиз мумкинки, Ислом молияси бу шариятда назарда тутилган диний қадриятлар қонун ва қоидалар доирасида фаолият юритадиган, реал активларга ва шерикчиликка асосланган молия тизими ҳисобланади.

Тадқиқот методологияси. Мақолада, ислом молияси, ислом банкчилиги, исломий молиявий шартномаларини ўрганишда эътиборга олинмиш лозим бўлган жиҳатларни тадқиқ этиш бўйича хорижий ва маҳаллий олимлар томонидан бажарилган илмий тадқиқот ишларининг хулосалари ва муаллифларнинг амалий тажрибалари асосида мустақил ёндашувлар шакллантирилди. Шунингдек жадвал, аналитик таққослаш, мантиқий таҳлил, гуруҳлаш каби усуллардан ҳамда статистик маълумотлардан кенг фойдаланилган.

Таҳлил ва натижалар. Ислом молияси асосланадиган қадриятлар ва тамойиллар умумбашарий характерга эга бўлиб, уларнинг келиб чиқиши Исломнинг пайдо бўлишидан ҳам олдинроққа бориб тақалади. Ушбу қадриятлар нафақат Иброҳим А.С. дан бошлаб Муҳаммад С.А.В.гача бўлган диний эътиқод, балки бошқа динлар томонидан ҳам қўллаб-қувватланган. Уларни амалда татбиқ қилиш ҳалолликка, бойликларни тенг тақсимлашга ва ижтимоий адолатга асосланган барқарор жамиятни шакллантиришга ёрдам беради.

Ислом молияси янги ихтиро эмас. Дарҳақиқат, замонавий банклар томонидан қўлланилаётган бир қатор тушунчалар ва маҳсулотлар ғарбга келишидан анча олдин мусулмонлар дунёсида ўз илдизига эга эди.

Банк хизматларига мисоллар:

Sakk, (Арабчадан “Чек”) 2-халифа Умар Р.А. томонидан ойлик маош ва дон маҳсулотлари учун тўлов сифатида ишлатилган.

- *Suftaja*, савдо фаолиятида саёҳат чеклари ва аккредитивлар сифатида ишлатилган.
- *Hiwalah*, замонавий пул ўтказмалари ёки қарзларни ўтказиш учун ишлатилган инструмент.
- *Wadiyah*, жамғариш ва сақлаб беришда ишлатилган инструмент.

Тарихий нуқтаи назардан Ислом молияси учта даврга бўлинади:

биринчи давр (илк давр)- Исломнинг илк йилларидан то Рошидун Ҳалифалар давригача; иккинчи давр (ўрта давр)-Ҳалифалик давларидан то Усманийлар империяси қулагунгача бўлган давр; учинчи давр (замонавий давр)-замонавий Ислом молияси даври.

1-жадвал

Ислом молияси тарихи¹

1960 йиллар	1970 йиллар	1980 йиллар	1990 йиллар	2000 йиллар	Ҳозирги вақт
1963 Мит Ғамр Жамғарма банки, (Миср) 1969 •Табунг Ҳажжи, (Малайзия)	1971 <input type="checkbox"/> Нассер банк, (Миср) 1975 <input type="checkbox"/> Ислом Тараққиёт Банки <input type="checkbox"/> Дубай Ислом Банки (БАА) 1977 <input type="checkbox"/> Файсал Ислом Банки (Судан) 1979 <input type="checkbox"/> Иордания Ислом банки, <input type="checkbox"/> Баҳраин Ислом Банки	1981 <input type="checkbox"/> Дарул-Мал Ал Ислам Траст, Женева 1982 <input type="checkbox"/> Қатар ислом Банки <input type="checkbox"/> ЛАРИБА Виттер банки, Америка 1983 <input type="checkbox"/> Бангладеш масъулияти чекланган ислом банки, <input type="checkbox"/> Малайзия Ислом Банки 1984 <input type="checkbox"/> Ал-Барака Ислом Банки, Баҳраин 1985 <input type="checkbox"/> Такафул ширкати, Малайзия 1989 <input type="checkbox"/> АНЗ Глобал Ислом Банки, Британия	1991 <input type="checkbox"/> ААОИФИ, (Баҳраин) 1992 <input type="checkbox"/> Муомалат Банки, (Индонезия) 1993 <input type="checkbox"/> Бруней Ислом Банки 1994 <input type="checkbox"/> Ислом банклараро пул бозори <input type="checkbox"/> (Малайзия) 1999 <input type="checkbox"/> Малайзия Муомалат Банки	2002 <input type="checkbox"/> Мезон Банк, Покистон <input type="checkbox"/> Халқаро Ислом Молия Бозори, (ИИФМ), Баҳраин <input type="checkbox"/> Ислом Молиявий хизматлар кенгаши (ИФСБ) (Куала Лумпур, Малайзия) 2004 <input type="checkbox"/> Британия Ислом Банки (ҳозирда, Ал-РайёнБанк) 2005 <input type="checkbox"/> Ислом Молияси Консуллиги (БуюкБритания) 2006 <input type="checkbox"/> Малайзия Халқаро Ислом Молия Маркази 2010 <input type="checkbox"/> Халқаро Ислом Ликвидитликни бошқариш Корпорацияси (ИИЛМ), Куала Лумпур	2011 <input type="checkbox"/> Банк Амана (Шри Ланка) <input type="checkbox"/> Шариатга мувофиқ восита ва амалиётлар бўйича маслаҳат кенгаши 2013 <input type="checkbox"/> Банк Низва (Омон) <input type="checkbox"/> Ислом Молияси Тараққиёт Маркази Жаҳон Банки, Истанбул 2014 <input type="checkbox"/> Глобал Ислом молияси ва инвестиция гуруҳи 2015 <input type="checkbox"/> Кувайт- Туркбанки,

Ислом молияси асослари бўйича қуйидаги тушунчаларни ўрганиб чиқамиз:

Ислом ҳуқуқи (Шариат “(араб.-тўғри йўл)-ислом ҳуқуқи тизими мусулмонларнинг ижтимоий-иқтисодий, сиёсий-ҳуқуқий ва диний фаолиятини қамраб олувчи қонун-қоидалар мажмуасидир”)нинг асосий манбалари:

Бирламчи манбалар: Қуръони Карим ва Суннат/Ҳадис

Иккиламчи манбалар: **Ижтиҳод** (биламчи манбалардан қоидаларни чиқариш), **Қиёс** (Ислом олимларининг қиёслаш орқали ҳукмлар чиқариши), **Ижмо** (Ислом олимларининг яқдил фикри).

Ислом иқтисодиёти, молияси ва банкчилиги юқоридан келиб чиқиш босқичлари қуйида келтирилган: **Ислом ҳуқуқи (Шариат) - Фикҳ** (арабчада билиш, тушуниш маъноларини англатиб, ислом ҳуқуқшунослиги, шариат қонун қоидаларини ишлаб чиқиш билан шуғулланувчи фан) - **Фикҳул-муомала**(Ижтимоий фаолиятга оид қоидалар, Жиноят(жиноятга оид қоидалар), **Иқтисодиётга оид қоидалар**, Муноқаҳат (никоҳ оилага оид қоидалар) ва Сиёсий фаолиятга оид қоидалар) ушбу иқтисодиётга оид қоидалардан Ислом иқтисодиёти, молияси ва банкчилиги фанлари юзага келади.

Исломда иқтисодий фаолият турлари иккига бўлиниб, улар қуйидагилар ҳисобланади:

- Тижорат (Савдо амалиёти, Банк-молия, Ислом суғуртаси (Такафул) Қимматли қоғозлар (сукук)
- Ҳайрия (Қарзи ҳасан, Закот, Вақф, Ҳадя, Садақа)

¹ Муаллиф томонидан мавжуд маълумотлар асосида тузилган.

Ислом молиясининг барқарорлиги ва ҳаётийлиги Шариат қоидаларига амал қилиш билан боғлиқ Исломий битимлар рухсат этилган (ҳалол) нарсаларга қатъий риоя қилинган ва тақиқланган (ҳаром) нарсалардан сақланган бўлиши керак. Ҳалол атамаси жамият ва инсоният учун яхши ҳамда фойдали бўлган нарсалар учун ишлатилади ва ҳаром атамаси эса унинг аксидир.

Ислом молияси амал қилиши керак бўлган асосий Шаръий қоидалар куйидагилардир:

Ислом молияси амал қилиши керак бўлган асосий Шаръий қоидалар куйидагилардир:

- Савдога рухсат берилганлик ва савдонинг ҳалол қилинганлиги
- Фоидага асосланган битимларнинг тақиқланганлиги (Рибо)
- Ноаниқликларнинг тақиқланганлиги (Ғарар)
- Қимор ва ортиқча спекуляцияларнинг тақиқланганлиги (Майсир)
- Зарарли товарлар билан ишлашнинг тақиқланганлиги (Ҳаром) [10]

Валюта ва товар айирбошлашда «Рибо» ҳамда «Рибо Ал Фадл»дан қочиш учун Ислом баъзи талабларни қўйган. Масалан, олтинни ўша жойнинг ўзида бир хил миқдорда ва сифатдагисини алмаштириш мумкин, лекин буғдойни олтинга алмаштиришда эса бундай қоидалар қўйилмаган. Олтин ва кумуш ҳозирги замонда валюталар учун намуна, буғдой, арпа, хурмо ва туз каби товарлар турлари эса озиқ-овқат маҳсулотлари намунаси сифатида келтирилган.

	Олтин	Кумуш	Буғдой	Арпа	Хурмо	Туз
Олтин						
Кумуш						
Буғдой						
Арпа						
Хурмо						
Туз						

Ўша жойда тўлов, кечиктириш мумкин эмас
 Бир хил миқдор ва сифатда
 Шартларсиз савдо қилиш (бирини кечиктириш орқали)

1-расм. Валюта ва товар айирбошлаш[10]

Бир жинсдаги маҳсулотларда Рибо ал фазлни тартибга солувчи қонун қоидалар:

- Қиймат сифатдаги ҳар қандай фарқ эътиборга олинмайди ва маҳсулот тенг миқдорда алмаштирилади тенг оғирлик ёки ҳажмда.
- Бир жинсдаги маҳсулотларни тўғридан тўғри алмаштириш ўрнига, ҳар бир шахс ўз молини бозор нархида сотиши ва тушган пулга бошқа одамнинг молини бозор нархида сотиб олиши керак.
- Маҳсулот қайта ишлаш жараёнида бутунлай ўзгарган бўлса, масалан пахта (хом ашёси) матога, темир бирор дастгоҳга айланган бўлса, оз миқдордаги матони кўпроқ миқдордаги пахтага ёки кўп темир терсакни тайёр дастгоҳга алмаштиришга рухсат берилган.

Турли жинсдаги маҳсулотларда Рибо ал-фазлни тартибга солувчи қонун-қоидалар:

- Турли жинсдаги маҳсулотлар тенг бўлмаган ҳолда алмаштирилиши мумкин лекин бунда тўлов кечиктирилиши тақиқланади Масалан бир кг буғдой 1 кг хурмога алмаштирилиши ёки бир грамм олтин 2 гр кумушга алмаштирилиши мумкин чунки бу спот, яъни бозор нархида дарҳол амалга оширилган тўлов амалиёти ҳисобланади

- Агар ушбу алмашинувлар қарзга амалга ошириладиган бўлса, унда бу ҳолат бевосита фоизга (яъни рибога) олиб боришини эсдан чиқармаслик керак Масалан харидор 50 грамм кумушни бугун қарзга олиб бир ойдан сўнг 2 грамм олтин билан қайтармоқчи бўлса бир ойдан кейин 25 грамм кумуш 1 грамм олтинга тенг бўлишига ҳеч қандай кафолат йўқ чунки ҳар қандай ҳолат юз бериши мумкин

- Бу каби олдиндан нарх ўрнатиш судхўрликдир Шу сабабли турли жинсдаги маҳсулотларни жойида дарҳол алмаштириш қоидаси жорий этилган

Ислом молия тизимидаги асосий тақиқлар: Рибо (судхўрлик), Майсир (қимор), Эҳтикор (монополия), Адолатсиз битимлар, Ислом ҳуқуқи ва мусулмон ахлоқига зид савдо турлари, Пул савдоси, Молиявия чайқов амалиёти, Ғарар (мавҳумлик).

Қуйидаги жадвалда жаҳон иқтисодий тизимларнинг фарқини кўришимиз мумкин:

2-жадвал

Жаҳон иқтисодий тизимлари[10]

Иқтисодий тизимлар	Бошқарув	Мулкдаги ҳуқуқ	Ишлаб чиқариш факторлари	Пулнинг хусусияти	Бойлик яратиш ва тақсимлаш
Ислом иқтисодий иизими	Илоҳий кўрсатмалар	Аллоҳдан берилган омонат	Ер-ижара	Муомала воситаси товар эмас	Ислом Шариати бўйича
			Иш кучи-маош		
			Капитал/Тадбиркор-фойда		
Капитализм	Инсон тафаккури	Мутлоқ эгалик	Ер-ижара	Савдо товари	Мулқдор хоҳиши бўйича
			Иш кучи-маош		
			Капитал-фоиз		
			Тадбиркор-фойда		
Социализм	Инсон тафаккури	Давлат эгалиги	Ер-ижара	Савдо товари	Давлат хоҳиши бўйича
			Иш кучи-маош		
			Капитал-фоизсиз		
			Тадбиркор-фойдасиз		

Исломда пул концепцияси куйидагича: пулнинг «ички киймати» йук фақат муомала воситаси булиши мумкин; Барча деноминациядаги пуллар 100 бир хил нархга эга; товар олди сотди битимлари фақат аниқ ва товар хусусиятига эга бўлган маҳсулотлар бўйича амалга оширилиши мумкин; пулнинг товар ва хизматларни ўлчайдиган стандартга эга қиймати мавжуд.

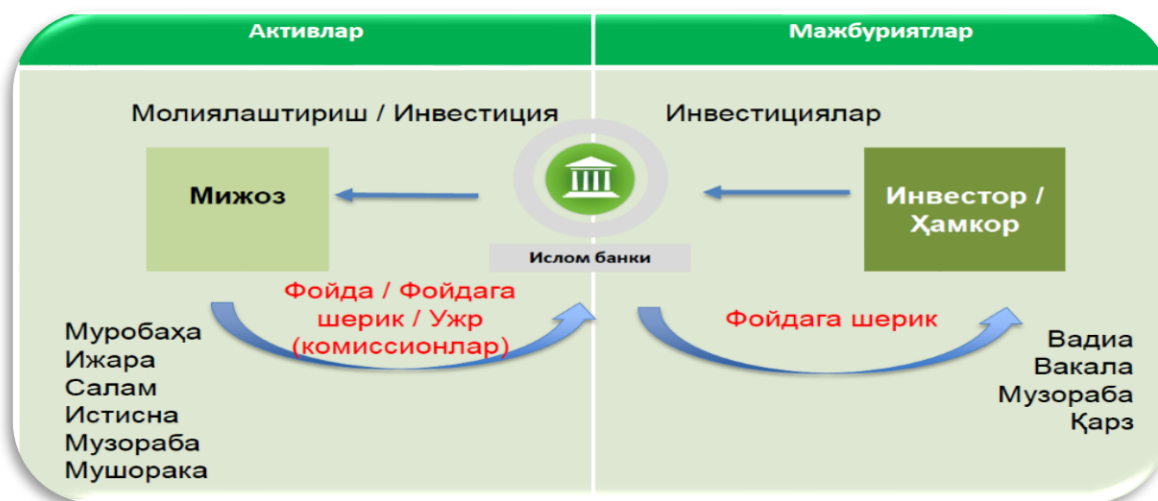
Ислом молияси хизматлари саноати:

- Ислом банки -*Универсал банкчилик, Инвестиция банки, Хусусий банкчилик*)
- Ислом молия (капитал бозори) - *Сукук, Инвестиция фонди, Брокер/агент*
- Такофул ва ретакофул (қайта суғурталаш) - *Кооператив ва ўзаро суғурта, Такофул, Ретакофул.*
- Нобанк молия муассасалари - *Микромолиялаш, Закот / Вақф, Молия компаниялари, Лизинг компаниялари.*
- Стандартларни ишлаб чиқиш – *Бухгалтерия стандартлари, Шариат стандартлари, Операцион стандартлар, Саноат стандартлари*
- Тартибга солиш – *Комиссиялар, Шариат кенгашлари, Марказий банк.*
- Фан ва таълим – *Олий таълим муассасалари, Ихтисослаштирилган таълим муассасалари, тренинг марказлари.*

Ислом банки бу Шариат тамойиллари асосида савдо, шерикчилик ва ижара муносабатларига асосланган молиявий муассаса. Анъанавий банклардан фарқли ўларок, Ислом банкидаги транзакциялар ўзларида рибо элементларини ташкил қилмайди, аксинча кучли маънавий ахлоқий қадриятларга амал қилади.

Ислом банкларининг даромадларидан бири савдо операцияларидан келадиган фойда бўлиб, банк активларини ишлаб чиқарувчи ёки сотувчидан 50 000 эвазига сотиб олади ва устама қўйиш орқали ўз миқдорига 55 000 га сотади.

Қуйида келтирилган расмда ислом банкчилиги схемасини кўришимиз мумкин.



2-расм. Ислом банкчилиги схемасини[10]

Қуйидаги жадвалда аъанавий банкчилик ва Ислом банкчилигининг хусусиятларини кўришимиз мумкин.

3-жадвал

Аъанавий банкчилик ва Ислом банкчилиги[11]

Аъанавий банкчилик	Ислом банкчилиги
Олдиндан белгиланган фоиз ставкаси	Фоиз (Рибо)дан холи
Қарз асосига қурилган	Активлар асосига қурилган
Рискни ўтказиб юбориш (Фоиз асосида қарз)	Рискни булишиш(фойда-зарар тизими)
Пул пулни яратади	Пул реал сектор ривожланишига хизмат қилади
Аъанавий қонунларга асосланган (Инсон тафаккури)	Шариат тамойилларига асосланган (Илоҳий қоидалар)

Воситачиликни шакллантиради ва фойдани максималлаштиришни мақсад қилади	Иқтисодий фаолиятда иштирок этиш ва иқтисодиёт ривожланиши учун устувор йўналишларни молиялаштириш
---	--

Анъанавий банкчилик ва Ислом банкчилигининг фарқи, банк ва мижозлар ўртасидаги муносабатларда ҳам ўз аксини топган.

4-жадвал

Анъанавий банк маҳсулотлари билан таққослама [12]

Анъанавий банкчилик	Ислом банкчилиги
Фоиз ва комиссия тўловлар асосида	Фойда во бошқа тўловлар асосида
Тадбиркорлик рисклари мижоз мажбуриятида	Рискларни мутаносиб тақсимланиши
Ҳеч қандай маънавий-ахлоқий қоидаларга риоя қилинмайди	Маънавий-ахлоқий қадриятларга амал қилиниши
Қарз берувчи-Қарздор Қарздор-Қарз берувчи	Сотувчи-Олувчи, Ижарага берувчи-Ижарачи, Сармоячи-Тадбиркор, Ҳамкор-Ҳамкор, Васий-Ишончли вакил

Қуйида Ислом банки маҳсулотларини анъанавий банк маҳсулотлари билан таққослама ҳолда кўриб чиқамиз.

5-жадвал

Ислом банки маҳсулотлари ва анъанавий банк маҳсулотлари турлари [12]

Бизнес банкчилик	Бизнес банкчилик
Кредитлар	Молиялаштириш маҳсулотлари
Айланма маблағлар	Мурабаха, Салам
Асосий воситалар	Мурабаха, Мушарака, Ижара, Истисна
Лизинг	Мушарака, Ижара
Микрокредитлар	Мурабаха
Депозитлар	Инвестиция ҳисоб рақамлари
Жорий ҳисоб рақамлар	Вадиа, Қарз
Муддатли депозитлар	Мудароба, Вакала
Бошқа хизматлар	Бошқа хизматлар
Банк кафиллиги	Кафала
Хорижий валюта айирбошлаш	Хорижий валюта айирбошлаш
Чакана банкчилик	Чакана банкчилик
Кредитлар	Молиялаштириш маҳсулотлари
Истеъмол кредитлари	Мурабаха, Ижара
Автокредит	Мурабаха, Мушарака, Ижара
Ипотека кредитлари	Мурабаха, Мушарака, Ижара
Кредит карталари	Қарз
Депозитлар	Инвестиция ҳисоб рақамлари
Жамғарма ҳисоб рақамлари	Вадиа, Қарз
Муддатли депозитлар	Мудароба, Вакала
Бошқа хизматлар	Бошқа хизматлар
Пул ўтказмалари	Пул ўтказмалари
Хорижий валюта айирбошлаш	Хорижий валюта айирбошлаш

Ислом банклари фоизсиз бизнес модель асосида фаолият юритади ва фаолият тури асосан 3 сегментдан ташкил топган: Ресурсларнинг манбалари, ресурсларнинг ишлатиши, фойдаларнинг тақсимланиши

Ислом банки ресурслари ҳиссадорлар маблағлари ва инвестиция ҳисоб варақлари (жорий ҳисоб рақамлар) орқали шаклланади Ушбу ресурсларни савдо, ижара ва шерикчилик фаолиятига йўналтириш ҳамда пуллик хизматлар орқали фойда олади.

Қуйида Ислом банкининг ресурслари манбалари ва улардан фойдаланишни акс эттирувчи балансни кўришимиз мумкин.

Ресурсларнинг ишлатилиши(Активлар):

- Нақд пуллар
- Муробаҳа, Салам, Истисна, Ижара
- Мудараба, Мушарака
- Асосий воситалар
- Бошқа активлар

Ресурсларнинг манбалари(Мажбуриятлар):

- Вадиа (жорий) ҳисоб варақлар
- Вакала ҳисоб варақлари
- Музораба (инвестиция) ҳ/в
- Суқуқ / Заҳиралар
- Ҳиссадорлик маблағи

Шариатнинг асосий мақсадлари қуйидаги беш нарсага манфаатни жалб қилиш ва зарарни даф этишдан иборат: дин, жон, ақл, насл ва мол.

Юқоридаги 5 та хусусиятидан келиб чиқиб, исломий молиявий шартномалар юзага келади. Ислом битимлар/шартномаларни даҳлсизлигига катта эътибор қаратади ва низоларни олдини олиш учун шартлар, ҳуқуқлар ва мажбуриятларни ёритишни барча битим/шартномадаги томонларга юклайди.

Исломда шахснинг мулки муқаддас ва даҳлсиз ҳисобланади. Исломда шартнома тузаётган томонларга аниқ йуриқномалар берилган бўлиб, ушбу йуриқномалар орқали ўғрилиқ ва фирибгарлик йўли билан бошқаларнинг мулкани ноҳақ ўзлаштириб олишнинг олди олинади.

Ушбу йуриқномалар фоиз (рибо), ноаниқлик (ғарар), қимор (майсир) ва ҳалол бўлмаган шартномаларга киришишни олдини олади, чунки уларнинг барчаси бойликларни ўзлаштиришнинг ноқонуний усуллари ҳисобланади.

Шартноманинг устунлари (рукнлари) унинг мазмуни билан боғлиқ моҳиятидадир. Шартноманинг асосий 3 та рукни бор:

- таклиф ва қабул (ийжоб ва қабул сийға)
- битим иштирокчилари (томонлар, сотувчи ва харидор)
- битим мавзуси (предмет савдо бўлаётган нарса)

Асосий Исломий молиявий битимлар ва шартномалар қуйидагилар ҳисобланади:

- Шерикчилик шартномалари (Мушарака, Мудараба, Музараъа)
- Савдога асосланган шартномалар (Мурабаҳа, Салам, Истисна)
- Комиссион тулов шартномалари (Кафала, Вакала, Вадиа)
- Қарз шартномаси (Қарз)
- Ижара шартномалари (Ижара, Ижара мунтахия бит тамлик)

Муробаҳа бу савдо битими бўлиб бунда сотувчи харидорга муайян маҳсулотни унга устама фойда қўйган ҳолда етказиб беради, бунда сотувчи маҳсулотни сотишдан аввал харидорга маҳсулотнинг харид нархи ва устига қўйилган фойдаси ҳақида маълумот беради. Ислом банклари ушбу битим орқали муддатли тўловни назарда

тутади. Муробаҳа шартномасидаги устама томонлар келишувига кўра белгиланиши ҳам мумкин.

Фойда (устама, маржа) маҳсулотни сотиб олиш билан боғлиқ барча бевосита харажатлар (ташиш, божхона тўловлари каби) қўшилгандан сўнг ҳосил бўлган умумий қийматга устама белгиланиши лозим.

Ижара жисмоний активни лизинга олиш ёки ёллашни англатади. Унда икки томон иштирок этади: биринчи томон Ажир ёки Мужир, ижарага берувчи Ажир одатда банк бўлиб ўз активини иккинчи томон бўлган Мустажир ижарачи ёки мол мулкка эҳтиёжманд шахс миқозларига ижарага беради.

Олдиндан белгиланган ижара ҳақини (Ужра) тўлаш орқали ижарага олувчи активларга эгалик қилиш билан боғлиқ имтиёзларни олади. Ижара муддати тугагач актив банкка қайтарилади. Ижара маълум вақт оралиғида ижара даври деб аталади ва бу ижара шартномасининг моҳиятидир.

Ижара предмети бўйича моддий активлар ва меҳнат / хизматларга бўлинади. Ижара шартномасининг моҳияти бўйича амалий (операцион) ижара ва молиявий ижараларга бўлинади.

Мушорака бу капитал шерикчилигининг бир номи бўлиб, фойда ва зарарда томонлар иштирок этадиган қўшма корхонанинг бир тури.

Ислом банкларида Мушорака фойдани бўлишиш шарти билан тузиладиган шерикчилик шартномалари Ислом банкларининг актив амалиётлари экспорт импорт амалиётларини молиялаштиришда лойиҳаларни молиялаштириш синдикат маҳсулотлар яратиш ва сукук чиқаришда ишлатилиши мумкин.

Мушораканинг асосий кўриниши Банк ва Миқоз ўртасида муайян тадбиркорлик лойиҳасини қўшма амалга оширишни кўзда тутади. Фойда келишилган нисбатда тақсимланади, зарар эса тикилган сармоя нисбатида тақсимланади.

Мушорака мутанақиса (ММ) бу Ислом банклари томонидан кенг қўлланиладиган молиялаштиришнинг асосий усулларида бири бўлиб, бу асосан уй-жой молиялаштириш бўйича энг кўп ишлатиладиган шартномадир. Ушбу молиялаштириш шаклида бир шерик ўз мулкчилик қисмини бошқа шерикка маълум бир вақт ичида босқичма-босқич сотиш тўғрисида ваъда беради. ММ икки ёки ундан ортиқ шериклар ўртасида тузилиши мумкин ва ундан исталган лойиҳани қўшма молиялаштиришда фойдаланиш мумкин. ММ орқали мулк сотиб олиш Шаркат ал милк тамойиллари ва қоидалари орқали бошқарилади. ММ орқали бизнес/тадбиркорлик лойиҳасини сотиб олиш Ширкат ал аъқд тамойиллари ва қоидалари орқали бошқарилади. ММ 3 та алоҳида шартнома тузилади (Мушорака, Ижара, Олди сотди)

Хулоса ва таклифлар. Хулоса қилиб айтганда, мамлакат иқтисодиётида Ислом молиясини жорий этиш ва унинг фойдалари сифатида қуйидагиларни келтиришимиз мумкин:

- хориждан келаётган инвестициялар ҳажмини ошириш ва диверсификациялаш, банк тармоғида ҳалол ва шаффоф рақобат муҳитини яратиш ҳамда банк тизими активларини диверсификациялаш имкониятини яратиш;

- Ислом молия хизматлари индустриясини ривожлантириш орқали мамлакатда инфратузилмани мувофиқлаштириш ва янгилаш, камбағалликка қарши курашиш давлат дастурини амалга оширишга ҳисса қўшиш;

- аҳоли ва бизнес вакиллари ихтиёрида бўлган бўш пул маблағларини иқтисодиёт ривожланишида максимал иштирокини таъминлаш, аҳолининг молиявий саводхонлигини ошириш орқали, молия бозоридаги фаоллигини ошириш;

-ислом янги молиявий муассасалар ташкил қилиш, янги йўналишда кадрлар тайёрлаш дастурини яратиш, кўплаб янги иш ўринлари яратиш мумкин бўлади.

Юқоридагилардан келиб чиқиб ислом молиясини жорий қилиш бўйича қонунчиликни ҳамда қонун ости ҳужжатларини ишлаб чиқиш ва амалиётга жорий қилиш бўйича ишларни жадаллаштириш лозим.

Адабиётлар/Литература/References:

1. <https://www.qardus.com/news/the-islamic-financial-services-industry-statistics#:~:text=Currently%2C%20the%20Islamic%20finance%20sector,over%202.7%20trillion%20USD%20globally.>
2. <https://www.gov.uz/uz/news/view/7659>
3. <https://kun.uz/news/2020/12/29/ozbekistonda-islom-moliyasi-xizmatlarini-joriy-qilish-vaqti-keldi-shavkat-mirziyoyev>
4. <https://kun.uz/news/2021/09/02/koplab-fuqarolarimiz-islom-moliyasi-xizmatlaridan-foydalanishni-xohlaydi-ilhom-norqulov>
5. Mannan, M. A. (1983). "Islamic Economics as Social Science: Some Methodological Issues", Journal of Research in Islamic Economics, 1(2), pp. 41-50.
6. Ahmad, Khurshid (1992), "Nature and Significance of Islamic Economics", in Ausaf Ahmad and Awan (eds.), Lectures on Islamic Economics. Jeddah: Islamic Development Bank.
7. Ҳасанов Ҳ. Исломий молия асослари, "Ўзбекистон" НМИУ 2019.
8. Аббасов С. Ўзбекистонда сукук - исломий қимматли қоғозларни жорий этиш истиқболлари, Тошкент, 2020.
9. Nagimova A. "ISLAMIC FINANCE IN THE CIS COUNTRIES". Academus Publishing, 2021.
10. М.М. Музаффаржон Муҳаммадаминович Низомиддинов Ислом молияси асослари ва тамойиллари 3 Ноябрь 2021 йил
11. ВІВМ
12. Islamic corporation for the development of the private sector

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

Махсус сон

№ S/1 (3) – 2023

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

Специальный выпуск

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES Special Issue

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатиغا олинган.

Муассис: "SCIENCEPROBLEMS TEAM"
масъулияти чекланган жамият

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил:
scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).